

Дж. Фокс,
Інститут економічної політики
(Вашингтон, США)

ТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА США — ЧАС ПОЧАТИ СПОЧАТКУ *

Обурення, викликане тим, як міжнародна торгівля вплинула на робочі місця, заробітну плату і перспективи, стало основною причиною обрання Дональда Трампа Президентом Сполучених Штатів Америки. Політики та експерти з Демократичної партії, які нині зайняті пошуком головних причин приголомшливої поразки Хілларі Клінтон, повинні оцінити свій власний внесок у те, що сталося.

Від моменту підписання у 1994 р. Північноамериканської угоди про вільну торгівлю (НАФТА), яку задумав Рональд Рейган, підписав Джордж Буш і направив до Конгресу Білл Клінтон, вашингтонський політичний клас невпинно проводить у життя дедалі більше так званих угод про вільну торгівлю. Доповіді Інституту економічної політики протягом десятиріч свідчать про те, що ці угоди зруйнували виробничий фундамент нашої країни та економічну захищеність мільйонів американців. Під тиском ТНК лідери і демократів, і республіканців систематично жертвували доходами і гарантіями зайнятості американських трудящих в обмін на просування інтересів американських міжнародних інвесторів.

Бунт виборців з найбільш постраждалих штатів проти еліт обох партій був лише питанням часу. В Мічигані, Огайо, Пенсильванії, Вісконсині й Айові набралось достатньо голосів (серед яких багато тих, хто на минулих виборах підтримав Обаму), щоб привести Трампа у Білий дім.

Але проблема залишається. Трамп оголосив про припинення дії Транстихоокеанського партнерства (ТТП). Натомість він обіцяє укласти "чесні двосторонні торговельні угоди, які знову повернуть робочі місця і промисловість на американську землю". Але ми вже чули це раніше. Барак Обама прогнозував появу 70 тис. робочих місць після *двосторонньої* угоди про вільну торгівлю між США і Кореєю, яку він підписав у 2011 р. Чотири роки потому ми втратили вже 95 тис. робочих місць [1].

Трамп вихваляється, що він ефективніший перемовник, ніж Барак Обама, і це, можливо, так і є. І він безумовно правий, коли критикує угоди Обама. Але докорінна причина втрати робочих місць і скорочення кількості підприємств у зв'язку з глобалізацією лежить глибше, ніж окремі деталі торговельних угод. Вона полягає в тому, що в результаті проводжуваної економічної політики американські трудящі постійно виявляються непередготовленими до грубої глобальної конкуренції. У підсумку їх втрати в кожному новому циклі розширення торгівлі постійно перевищують вигоди.

Фокс Джефф (Faux Jeff).

* Виклад доповіді Джеффа Фокса в Інституті економічної політики (Вашингтон, США) 30 листопада 2016 р. Друкується з дозволу Лори Інгдахл, директора з публікацій Інституту економічної політики; e-mail: lengdahl@epi.org.

Це фундаментальна проблема, яку неможливо розв'язати тільки ефективними переговорами.

Торговельна політика останньої чверті минулого століття збанкрутіла і економічно, і політично. Настав хороший момент для Америки розпочати з чистого аркуша і знову обміркувати стратегії конкуренції в глобальній економіці, які дозволили б підвищити рівень життя для всіх.

Першим кроком має стати призупинення всіх переговорів щодо торговельних угод — і дво-, і багатосторонніх, — доки в нас не буде таких стратегій.

Погана економіка = провальна політика

Дональд Трамп піддав різкій критиці і торговельні угоди, і пихатість еліти суспільства, занепокоєної своїми зв'язками з Уолл-стріт більше, ніж долями американців, чиї життя руйнуються через глобалізацію. Він критикував лідерів обох партій, але саме демократичні президенти Білл Клінтон і Барак Обама були найвідомішими провідними гравцями корпоративної глобалізації. Оскільки Демократична партія традиційно проголошувала себе захисницею робітничого класу, нині її прихильники більше за інших відчують себе обманутими.

Побоювання і роздратування робітників, які стрімко втрачають “американську мрію”, спрямовувалися пропагандою правих сил проти іммігрантів і меншин, а також прогресивних освічених жінок. Багато виборців, урешті-решт, стали вважати (хоча це і не так), що демократи збільшують вигоди і привілеї для цих груп населення, забираючи їх у працівників промисловості, які складаються з американців усіх рас, обох статей і будь-яких соціальних груп.

Це переконання підкріплювалося висловами політичних консультантів та експертів, які заявляли, що партія більше не потребує підтримки традиційної більшості, а може перемогти на виборах завдяки коаліції меншин, іммігрантів, жінок і білих освічених чоловіків. Вони помилилися. Хілларі Клінтон отримала менше голосів афроамериканців, латиноамериканців і білих жінок, ніж Барак Обама у 2012 р. Дональд Трамп, незважаючи на всі його образливі висловлювання проти іммігрантів з-за південного кордону, насправді одержав більше голосів латиноамериканських виборців, ніж Мітт Ромні у 2012 р. Коли він критикував “Carrier Company” за її плани перенести фабрику до Мексики, він говорив про підприємство, де 50% робочої сили — афроамериканці. При цьому жінки становлять половину тих, хто працює на складальних конвеєрах, а ще підприємство дає роботу десяткам іммігрантів з Бірми [2].

Тільки після успіху в праймеріз свого конкурента вермонтського сенатора Берні Сандерса (Bernie Sanders) Клінтон припинила підтримку ТТП, яке вона колись називала “золотим стандартом” для торговельних угод *.

* Клінтон використала вислів “золотий стандарт” у своєму виступі в Австралії у 2012 р. [3]. Еволюція її поглядів щодо ТТП досліджувалася сайтом Politifact.com у 2015 р. (Carroll L. Hillary Clinton Flip-Flops on Trans-Pacific Partnership / Politifact. — October 8. — 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.politifact.com/truth-o-meter/statements/2015/oct/08/hillary-clinton/hillary-clinton-now-opposes-trans-pacific-partners/>).

А вірджинський сенатор Тім Кейн (Tim Kaine) змінив свою позицію щодо ТТП тільки після того, як йому запропонували номінацію на посаду віцепрезидента. Але більшість виборців на Середньому Заході, із зрозумілих причин, були налаштовані скептично. На праймеріз у 2008 р. і Хілларі Клінтон, і Барак Обама дали виборцям із Середнього Заходу обіцянку розірвати угоду НАФТА, але після того, як Обама став президентом, а Клінтон — держсекретарем, вони її негайно порушили.

У міру того, як роздратування робітників зростало, їхні проблеми, а також ті діячі, які намагалися їх захищати, — від лідерів промислових профспілок до конгресменів, таких як Берні Сандерс, член Палати Представників від Огайо Марсі Каптур (Marcy Kaptur) і сенатор від Огайо Шеррод Браун (Sherrod Brown), — постійно висміювались оглядачами, економістами і авторами редакційних статей. Згідно з економічними уявленнями, що склалися, робітники повинні бути вдячними за те, що їхні робочі місця, зарплати, соціальну стабільність і майбутнє їхніх дітей було проміняно на дешеву нижню білизну і мобільні телефони.

Торговельна політика США, очевидно, стала поганою політикою. *Але вона погана, оскільки поганою є економіка.*

Якщо американський політичний істеблшмент дійсно хоче дістати урок з цих виборів, то спочатку він повинен припинити 20-річний обман, заперечення очевидного і прояви антидемократичної пихатості у торговельній політиці. Він може реагувати на Трампа, або вперто захищаючи корпоративну глобалізацію, або розробляючи нові стратегії, які повернуть американських робітників у центр американської економічної політики.

Спочатку слід розглянути, як еліти США ввели в оману себе і всю країну в питаннях зовнішньої торгівлі.

Міфи про торгівлю

Прихильники торговельних угод від НАФТА до ТТП поводитися нечесно з тими, хто критикував їхню позицію. Замість визнання своїх очевидних провалів вони вперто захищалися від атак опонентів за допомогою недоречних обвинувачень у "протекціонізмі".

Барак Обама на захист зовнішньої торгівлі говорив: "Ми не можемо закриватися від решти світу" [4]. Економіст з Брукінгського інституту Гері Бартлесс додавав: "Ви дійсно думаєте, що було б добре, якби Штати не мали можливості торгувати, як це було у 1916 або 1886 роках?" [5].

Таке звинувачення є безпідставним, а аргументація некоректною. Частина торгівлі в нашій економіці збільшувалася задовго до НАФТА і продовжить зростати високими темпами навіть після офіційного скасування ТТП [6].

Незважаючи на назву, НАФТА і подібні до неї наступні угоди, не є угодами про "вільну торгівлю". Тільки шість із тридцяти розділів ТТП прямо стосуються питань торгівлі. Решта містить правила, які підтримують інтереси мультинаціональних інвесторів усупереч інтересам робітників, захисту навколишнього середовища і правам людини. Вони містять велику кількість

обмежень внутрішньої політики, включаючи обмеження урядової політики щодо місцевих закупок, яка захищає майбутні вигоди власників мультинаціональних корпоративних прав. Для забезпечення останніх ТТП заснує Систему врегулювання спорів між інвесторами і державою (Investor-State Dispute Settlement system), користуючись якою, лояльні до корпорацій судді можуть нехтувати рішеннями демократично обраних урядів [7].

Подібних правил не існувало ні в 1886 р., ні в 1916 р., ні в будь-який інший час до 1994 р.

США завжди були торгуючою країною, але не “вільно торгуючою”. Четверть століття тому торговельна політика – у першу чергу це підвищення або зниження тарифів – була інструментом *внутрішнього* економічного розвитку. В міру зростання економіки США розширювалася наша торгівля з рештою світу. Протягом 100 років індустріалізації після Громадянської війни американська торгівля була збалансованою або мала помірно додатне сальдо, тобто ми оплачували наш імпорт нашим експортом *.

Збалансована торгівля стимулювала ефективні цикли внутрішнього економічного зростання. Коли в якійсь компанії робітники замінювалися машинами, отримані від цього вигоди реінвестувалися в інші внутрішні виробництва, що створювало нові робочі місця. Збалансована торгівля допомагала забезпечити значне поширення вигід від підвищення продуктивності й технологічних змін на американських робітників та інвесторів.

Після Другої світової війни американські виробники тимчасово одержали унікальну відносну перевагу над зарубіжними конкурентами. Завдяки цьому США стали лідером із зниження тарифів. Нова політика також була і зброєю в “холодній війні”; доступ до великого ринку США затьмарював все те, що міг запропонувати Радянський Союз країнам, за лояльність яких ми конкурували.

Почався неминучий процес відновлення Європи та Японії, які повернули собі свої власні ринки і прийшли на ринки США. Наприкінці 1970-х років Сполучені Штати Америки стали відчувати хронічний торговельний дефіцит, що є ринковим сигналом про зниження конкурентоспроможності. Перед 1979 р. почалася стагнація реальної заробітної плати американських робітників, а потім – її зниження. З розпадом СРСР у наступному десятиріччі зникло також і геополітичне підґрунтя для ведення торговельної політики часів “холодної війни”.

На цьому етапі історії Америки її лідерам слід було переглянути політику країни, щоб допомогти своїм громадянам пристосуватися до зміни міжнародної ситуації. Але у 1980-ті роки домінуюче становище у Вашингтоні зайняли глобальні ділові та фінансові установи. Замість того щоб допомогти працюючим американцям відновити довгострокову тенденцію до підвищення заробітної плати, прокорпоративна *внутрішня* економічна політика ще більше послабила ринкову силу робітників по відношенню до капіталу.

* Історичне підґрунтя цих абзаців взяте з [8].

Те саме стосується й прокорпоративної міжнародної економічної політики. Починаючи з НАФТА, торговельна політика США поглиблює радикальний і реакційний розрив з минулим. Фактично, відповіддю на мінливі обставини став дозвіл американським корпораціям уникнути економічної та соціальної відповідальності, яку покладає на них законодавство США.

Зокрема, НАФТА дозволила корпораціям США виробляти продукцію в Мексиці (де дешева робоча сила, немає суворого дотримання законів, а офіційні особи щасливі служити інтересам зарубіжних інвесторів) і продавати цю продукцію назад до США. Як зазначив Джордж Кастанеда, який пізніше став міністром іноземних справ Мексики, НАФТА була "угодою для багатих і могутніх людей США, Мексики і Канади, угодою, яка фактично відсторонила від вирішення питань звичайних людей у всіх трьох країнах" [9].

НАФТА стала зразком для таких наступних неоліберальних торговельних угод: угоди про створення Світової організації торгівлі 1995 р., угоди PNTR (Permanent normal trade relations – постійні нормальні торговельні відносини) з Китаєм 2000 р., угоди SAFTA (the Central America Free Trade Agreement – Центральноамериканська угода про вільну торгівлю) 2005 р. і Угоди про вільну торгівлю між США і Кореєю 2012 р.

НАФТА також стала моделлю для ТТП.

Наслідки невиконаних обіцянок

Основні аргументи прихильників НАФТА та інших торговельних угод для Конгресу були такими:

- 1) оскільки інші країни мають вищі тарифи, ніж США, зниження торговельних бар'єрів змусить американський експорт зростати швидше, ніж імпорт;
- 2) це приведе до зникнення щорічного торговельного дефіциту;
- 3) оскільки експорт дожене імпорт, а можливо, і перевищить його, з'являться робочі місця і зростуть зарплати.

Коли НАФТА було ухвалено, США мали додатне сальдо в торгівлі з Мексикою. Президент Білл Клінтон обіцяв, що НАФТА ще збільшить сальдо і створить 200 тис. робочих місць для американців у перші два роки і 1 млн. — за п'ять років. Проте вже на 2010 р. дефіцит у торгівлі з Мексикою коштував США 700 тис. робочих місць [10].

Захисники НАФТА визнали, що вони могли трохи перебільшити її вигоди, але заявили, що втрачено тільки найбільш низькооплачувані робочі місця у низу кваліфікаційної шкали. Як би там не було, але, на їх думку, дешеві товари принесуть американцям більше користі.

Проте "робочими місцями у низу шкали" вважали ті, які займають робітники без вищої освіти, а це 2/3 робочої сили! Як показав економіст Джош Бівенс, у 2011 р. зростання торгівлі з країнами з низьким рівнем заробітної плати зменшило реальні річні заробітні плати (беручи також до уваги зниження споживчих цін) працівників без вищої освіти на 1800 дол. [11].

У міру того, як уряд США підписував дедалі більше торговельних угод, робочі місця неухильно втрачали вже ті, хто перебував вище по шкалі. На-

ступними “кандидатами на вихід” стали промислові роботи, що вимагають високих професійних навичок (машинобудування, металургія, електроніка), оскільки дешева робоча сила з країн з вільним доступом до американського ринку швидко навчалась і готувала свої власні технічні кадри. Далі прийшла черга високотехнологічних секторів промисловості США, які залежать від взаємодії з виробництвом, що, в кінцевому підсумку, послабило дослідницькі мережі, які генерують нові види продукції. Додатне торговельне сальдо США у високотехнологічній промисловості перетворилося на дефіцит [12].

“Зона ураження” поширилася на висококласне сервісне обслуговування, зачепивши сферу професійних послуг, таких як бухгалтерський облік, право, аналіз даних, розваги, інтернет-менеджмент, інвентаризація, архівна справа. В умовах дерегульованого глобального ринку будь-яка робота, здійснювана на комп’ютері, може бути перенесена у місця, де вона коштує дешевше.

Республіканські та демократичні лідери, просуваючи нові торговельні угоди, радили американцям, яких турбувало їхнє майбутнє, підвищувати освітній рівень. Ті так і зробили, і нині дедалі більше молодих освічених американців опиняються у боргах перед навчальними закладами, одночасно стикаючись із стагнацією заробітних плат на ринку праці. Реальна заробітна плата молодих працівників з вищою освітою у 2016 р. не перевищувала ту, яка була 15 років тому [13].

Щоб приховати провал торговельних угод у питанні забезпечення робочих місць і високих заробітних плат для американських робітників, прихильники ТТП просто ігнорували факти. Наприклад, на веб-сайті Білого дому в “Інформаційному бюлетені” наголошувалося: “Минулого року ми п’ятий рік поспіль побили рекорд з американського експорту, продавши за кордон товарів і послуг на 2,34 трлн. дол. Це є важливим, оскільки чим більше ми продаємо за кордон, тим більше високооплачуваних робочих місць ми підтримуємо всередині країни” [14].

Але ніде не згадувалося, що за останні п’ять років імпорту зростає швидше за експорт. Ось що є дуже важливим! Торговельний дефіцит відображає чисті втрати робочих місць, включаючи й ті, на яких заробітна плата є вищою за середню. Ігнорування динаміки імпорту при аналізі торгівлі є рівноцінним ігноруванню зняття великих сум готівкою при аналізі стану вашої чекової книжки.

Ринки праці взаємопов’язані. Коли фабрики закриваються, бізнеси позбавляються постачальників, продавців і послуг. Податкові відрахування зменшуються, а це, у свою чергу, зачіпає освіту, охорону здоров’я, транспорт та інші державні сектори. Коли робітників звільняють з робочих місць з оплатою 25 дол. на годину, вони починають конкурувати з робітниками без вищої освіти, і зарплати падають у цілому. І коли вигоди від автоматизації виробництва, які завжди реінвестувалися в інші виробництва у США, реінвестуються у виробництва в інших країнах, позиції наступного поко-

ління робітників погіршуються. Незбалансована торгівля, коли ми імпортуємо більше, ніж експортуємо, сприяє перетворенню короткострокової нестачі робочих місць через технологічні зміни у перманентне безробіття і скорочення доходів.

Таким чином, радикальне зрушення у торговельній політиці з часів НАФТА є основним фактором збільшення розриву між продуктивністю праці американських робітників та їхніми доходами *.

“Ця угода є вже зовсім не такою”

З приводу кожної чергової угоди нам говорять, що вона вже “зовсім інша”. Барак Обама обіцяв, що ТТП “підвищить стандарти”, але стандарти не підвищувалися, а знижувалися. Так, наприклад, НАФТА вимагає, щоб мінімум 65% товарів, які імпортуються з Мексики, насправді були там вироблені (і тоді діють знижені тарифи). Але навіть з такою нормою це лише означає, що 35% імпортованих США товарів можуть бути зроблені в країнах з ще меншими заробітними платами, ніж у Мексиці. ТТП ж ще більше занижує поріг правила “країни походження товару”: для застосування преференційного тарифу в країнах — членах ТТП повинно вироблятися тільки 55% (а у деяких випадках — тільки 30%) товару. У підсумку, це означає, що країни ТТП можуть продовжувати поставляти до США товари, які зроблені, в основному, в Китаї.

Як показав економіст Роб Скотт, Китай, який не входить до ТТП, уже має велике додатне торговельне сальдо з країнами — його членами, тоді як США мають з ними торговельний дефіцит [16]. Таким чином, закріплені у ТТП правила “країни походження товару” ще ширше відчинили “задні двері” ринку США для ще більшої кількості промислових і високотехнологічних компонентів з Китаю.

Навіть палкі прихильники неоліберальних торговельних угод визнають, що можливість наших торговельних партнерів маніпулювати валютним курсом з метою здешевлення свого експорту порівняно з товарами, виробленими всередині країни-імпортера, — це основна перешкода для посилення конкурентоспроможності американської продукції. Але представники США, включаючи близько 500 корпоративних лобістів, які за зачиненими дверима вели переговори з даного питання, повернулися ні з чим. Наші азійські торговельні партнери, які постійно використовують маніпулювання з валютою, щоб здешевити свій експорт, просто відмовилися обговорювати це питання. Тож ми його і не обговорювали!

В адміністрації Обама заявили, що ТТП містить суворіші формулювання щодо прав трудящих, ніж НАФТА. Але це не більш як косметичний захід, у якому, як і завжди, відсутній будь-який серйозний механізм забезпечення виконання. Немає суду, немає ефективної процедури притягнення порушників до відповідальності. Очевидно, що нинішній корпоративно-домінантний менталітет американського уряду насправді виключає будь-які серйозні наміри із забезпечення таких прав у торговельних угодах.

* Як показує “EPI’s Productivity-Pay Tracker”, продуктивність зросла у 6,6 раза порівняно з 1973 р. [15].

Минулого року президент Американської федерації праці – Конгресу виробничих профспілок Річард Трумка наголосив, що Офіс торговельних представників США, який веде переговори щодо угод і відповідає за їх виконання, не вважає, що вбивство та інші акти насильства, скоєні проти профспілкових активістів, порушують “норми про захист трудящих” у торговельних угодах [17].

Навіть активні пропагандисти ТТП перестали прогнозувати будь-які економічні вигоди цієї угоди, крім украй незначних. Наприклад, Міжнародна торговельна комісія (The International Trade Commission), зробивши цілу серію оптимістичних припущень і заяв на тему економіки на таке далеке майбутнє, яке складно навіть уявити, прогнозує, що угода ТТП до 2047 р. щороку збільшуватиме ВВП США на еквівалент одного місяця зростання! [18]. Те, що уряд США здатен і надалі ризикувати майбутнім більшості американських робітників за обіцянку мізерної вигоди, вказує на банкрутство економічної аргументації.

Національна безпека: останній аргумент

З огляду на повністю розкритиковані економічні аргументи, не дивно, що прихильники ТТП вдалися до інших доводів, довіри до яких, утім, ще менше. Вони перейшли від обіцянок, що ТТП приведе американців до процвітання, до заяв, що воно зробить їхнє життя безпечнішим, – наприклад, тим, що стримуватиме вплив Китаю в Південно-Східній Азії.

Міністр оборони Ештон Картер (Ashton Carter) сказав: “Ухвалення ТТП є не менш важливим для мене, ніж новий авіаносець” [19]. Вісім колишніх міністрів оборони запевняли Конгрес, що прийняття ТТП “сприятиме безпечному світу для нас, наших дітей та онуків” [20]. Колишній головний економіст Обама Алан Крюгер (Alan Krueger) зазначав, що “торговельні угоди – це в основному міжнародні відносини” [21].

Але ми вже 20 років чуємо, що торговельні угоди роблять Америку безпечнішою. І весь цей час передбачення експертів з безпеки виглядають не краще, ніж прогнози їхніх колег-економістів.

Наприклад, очікувалося, що НАФТА сприятиме захисту південного кордону США, скороченню масштабів незаконної імміграції та створенню стабільної демократії з верховенством права по той бік кордону. Натомість знищення більшої частини мексиканських ферм і малих підприємств істотно розширило потік робітників без документів, що призвело до масштабної політичної та соціальної кризи у США. Крім того, оскільки після створення НАФТА стало простіше перевозити наркотичні речовини з Мексики до США, також значно поширилися пов’язані з ними беззаконня і соціальна нестабільність.

Державний департамент США нині застерігає американців від подорожей до штатів, які межують з Мексикою [22]. Щоб захиститися, ми укріплюємо південний кордон за допомогою безпілотників, собак, 700-мильного паркану, майже 6000 охоронців і навіть нелегальних груп “дружинників”. Отже, НАФТА однозначно зробила нас менш захищеними.

Через кілька років після того, як американців "кинули", підписавши НАФТА, їм сказали, що відкриття наших ринків для Китаю шляхом окремої угоди, яка привела Китай у СОТ, — це розумна геополітична стратегія для "підштовхування Китаю у правильному напрямі" [23].

Після 16 років постійного скорочення робочих місць і зростання торговельного дефіциту, який переніс трильйони доларів із США до Китаю [24], нам раптом говорять, що Китай рухається у *неправильному* напрямі. Замість того щоб стати демократією західного зразка з вільним ринком, яка була б рада виступати молодшим партнером Америки в Азії, він розвинув власний авторитарний капіталізм і підриває вплив США у регіоні.

У відповідь на це США зводять мережу військових баз в Азії, поставляють ще більше зброї та проводять військові навчання на територіях сусідніх з Китаєм країн, які, за іронією долі, також сповідують китайську "неправильну" модель авторитарного капіталізму. Сьогодні військові літаки і кораблі США і Китаю кружляють навколо один одного через територіальний спір у Південно-Китайському морі. І все це не має нічого спільного з безпекою американського народу.

Крім війни, у США не більше способів зупинити китайське домінування у Південно-Китайському морі, ніж у Китаю — зупинити США на Карибах. Наша торгівля з Китаєм уже уповільнилася через його торгівлю із сусідами. У будь-якому випадку ТТП посилює експансію економічної влади Китаю шляхом послаблення стандартів для "місцевого компоненту"; це збільшило частку експорту вироблених у Китаї товарів з країн ТТП до США, що прискорило зростання і так вже величезного доларового запасу Китаю.

Крім того, незважаючи на свою постійну риторику щодо національної безпеки, перемовники стосовно ТТП насправді відмовилися від правил попередніх торговельних угод, які дозволяли уряду скасовувати придбання американських фірм іноземцями, якщо він розцінить їх як загрозу національній безпеці.

За словами президента Обами, відмова схвалити ТТП "поставила б під питання американське лідерство у цьому життєво важливому регіоні". Але чи так це є насправді? Звичайно, лідери інших залучених країн розуміли, що схвалення угоди Конгресом було під сумнівом. Тепер, коли угода, схоже, не має перспективи, вони, звичайно, розчаровані. Але ТТП не буде першою угодою, яка не пройшла Конгрес і по якій ведуться переговори з адміністрацією США. Наприклад, досі не ратифіковано Закон про морське право 1982 р. (Law of the Sea Treaty) — всебічне зведення правил з питань міжнародного управління океанами. Чи втратив через це довіру військово-морський флот США? Чи припинили інші держави постачати нам товари? Чи фактично ми не є гарантом свободи на морі?

США зазнали принизливої військової поразки у В'єтнамі, але все ще залишаються найбільш поважною військовою силою в регіоні.

США будуть головним гравцем в Азії і без ТТП. І наші азійські "партнери" не полишать спроб використати нас як пішаків у політичних іграх з

Китаєм, якщо відібрати у них “зелене світло” для продажу нам ще більшої кількості нижньої білизни і гаджетів, ніж вони роблять це нині.

Держави взаємодіють одна з одною на основі власних інтересів. Ідея, що ми повинні довести свою надійність іноземним політикам за рахунок інтересів нашого народу, є просто абсурдною.

Лицемірне моралізаторство

Після дискредитації економічних аргументів прихильники торговельних та інвестиційних пактів вдалися до аргументів моральних. У відповідь на скарги трудящих їм запропонували соромитися. Чому? Тому що офшоризація їхніх робочих місць допомагає працівникам в інших країнах, які бідніші за нас.

Пол Кругман сказав своїм читачам у “New York Times”, що вони повинні підтримувати “відкриті світові ринки... в основному тому, що доступ до ринків дуже важливий для бідних країн” [25]. Чарльз Лейн у “Washington Post” заявив, що критика Берні Сандерсом торговельних угод демонструє “певний егоїзм”, оскільки люди “живуть в умовах злиднів, таких жадливіх і безпросвітних, яких за останні роки не зазнавали навіть найбідніші американці” [26]. Зак Бочамп з “Vox” написав, що питання моралі полягає в тому, “наскільки ми готові завдати шкоди біднякам усього світу, щоб допомогти собі” [27].

Самопожертва заради інших – благородне почуття. Але підтримувати власну моральну перевагу, вимагаючи від інших людей, щоб вони жертвували собою, – це низьке лицемірство.

Америка – багата країна. Але не *Америку* просять пожертвувати собою. Немає такого американського багатія, якого б угоди, подібні до НАФТА, не зробили ще багатшим. Так само як і тих професіоналів, хто обслуговує інтереси цього 1% населення.

Навпаки, місце жертви зарезервовано за американцями із середнім і низьким рівнями доходів, яких вже виштовхали на низ шкали економічної ієрархії в ході глобалізації, яка здійснюється з дотриманням привілеїв для інвесторів.

Тут існує неприємний підтекст – зневага до робітників з боку самовдоволеного вищого класу професіоналів. Створюється карикатурний збірний образ “лузерів” глобалізації – це немолоді білі чоловіки без вищої освіти, яким переплачують за роботу на американських фабриках і які, ймовірно, мають расистські та сексистські переконання. Роджер Коен (Roger Cohen) із “New York Times” обізвав їх “людьми Трампа” [28]. І вони такими і є – частково через подібні приниження робочого люду.

Для економічних еліт виправдання зниження рівня життя американських робітників тим, що працівники в інших країнах є ще біднішими, – не просто лицемірство. Це також примітивізм їхньої економічної концепції.

Передбачається, що якщо розширення торгівлі робить робітників у США біднішими, то робітники у бідних країнах мають ставати багатшими.

Це могло бути логічним у минулому. Але торговельні угоди останніх 20 років, включаючи правила, затверджені СОТ у 1995 р., радикально пере-

розподілили зиски від торгівлі в інтересах вищих прошарків суспільства без збільшення вигід загальнонародних.

За словами економіста Джона Бівенса, прихильники торговельної лібералізації заявили, що зростання міжнародної торгівлі протягом останніх 60 років принесло великі вигоди американським родинам. Але навіть якщо вони праві, дані показують, що 99,9% зиску від торгівлі проявилися до імплементації НАФТА та наступних угод [29].

Тим часом розрив між заробітними платами у США і Мексиці залишається таким самим великим, як і 20 років тому [30], а розподіл доходів і багатства тільки погіршився, що підтверджується зростанням кількості мексиканських робітників, які ризикують життям заради нелегального перетину кордону США у пошуках роботи.

У Китаї, який є зразково-показовим прикладом для всіх моралістів — прихильників вільної торгівлі, насправді ступінь нерівності є вищим, ніж у США [31]. Там незалежні торговельні союзи опинилися поза законом, кількість професійних захворювань і нещасних випадків неухильно зростає, процвітає дитяча праця.

Водночас у Китаї більше доларових мільярдів, ніж у США [32]. Щоб не відставати від решти "мобільних багатіїв" глобалізованого світу, вони виставляють напоказ своє багатство в кожному великому місті світу.

Стверджувати, що американські робітники повинні жертвувати своїми робочими місцями і майбутнім своїх дітей, щоб плутократи "третього світу" могли накручувати ціни на нерухомість на Манхеттені, у Лос-Анджелесі та Майамі, є пародією на моральне співчуття.

Все по порядку

Зосередженість Вашингтона на торговельних угодах відволікає увагу від більш важливих питань глобалізації. Які економічні стратегії можуть повернути американським трудящим колишнє зростання заробітних плат і можливостей? Відповідь полягає в тому, що торговельні угоди повинні *слідувати, а не передувати*.

Але в останні два десятиріччя демократичні та республіканські лідери чинили навпаки — вони кидалися в міжнародні угоди, які знижують ринкову силу американських робітників, щоб захистити корпоративних інвесторів на міжнародних ринках. Ми не знаємо, чи змінить це Трамп, і якою мірою. Не ясно, що він має на увазі під кращою переговорною позицією у торговельних угодах. Але ми знаємо, що головна потреба нині не у торговельних угодах, а у виборі кращої економічної стратегії.

Знову ж таки, справа не у міжнародній торгівлі як такій. Інші розвинуті держави, зокрема Німеччина і скандинавські країни, одночасно мають зростання заробітної плати і великі зовнішньоторговельні сектори. Відмінність у тому, що вони сповідують політику розподілу зиску від торгівлі між усіма громадянами.

Будь-яка розумна людина погодиться, що для успішної конкуренції в глобальній економіці американцям потрібні масштабні інвестиції в освіту,

професійну підготовку, інфраструктуру і технології, а також податкові реформи і зміни в макроекономічній політиці. Якщо не буде розроблено політику, яка забезпечуватиме зростання конкурентоспроможності американських трудящих, кожна нова торговельна угода дедалі сильніше підриватиме доходи і можливості більшості американців.

Протягом останніх 20 років перед голосуванням у Конгресі щодо торговельних угод їх лобісти постійно дають туманні обіцянки, що інвестиції та реформи будуть, але пізніше.

Проте “пізніше” чомусь ніколи не настає. З кожною новою торговельною угодою члени корпорацій виявляють дедалі менше бажання як сплачувати податки, так і підвищувати професійні навички робітників. Навіщо їм це робити, коли робітників можна знайти десь за морями, там, де нижчими є і податки, і заробітні плати?

Робітники ж залишаються ні з чим, крім обурення з приводу того, що щось пішло не так. А політики, які обіцяли їх захистити, висловлюють нікому не потрібні запевняння, що вони дійсно співчують колишньому сталевару, який змушений мити підлоги в “Burger King”, і випускнику коледжу, який працює офіціантом або вигулює собак.

Ми в глибокій ямі, і час перестати копати ще глибше. Логіка як міжнародної економіки, так і внутрішньої політики вимагає реалізації необхідних інвестицій і реформ, *перш ніж* будуть укладені будь-які нові угоди з розширення торгівлі.

Щоб вибратися з цієї ями, ми повинні закликати президента Трампа оголосити безстроковий мораторій на будь-які нові торговельні переговори. Ми повинні також закликати адміністрацію і Конгрес підтримати всеосяжну глобальну економічну програму для відновлення конкурентоспроможності американських робітників і збалансування нашої торгівлі з рештою світу. Така програма повинна включати:

- збільшення внутрішніх інвестицій в освіту, інфраструктуру і технології та їх направлення на розширення виробництва і розробку нових видів продукції в Сполучених Штатах Америки;

- політику відновлення ринкової сили американських робітників, у тому числі через підвищення дієвості прав профспілок;

- доступні медичні послуги й адаптаційні програми для переведення робітників на кращу роботу;

- податкові та законодавчі реформи, які сприятимуть зростанню вітчизняної економіки;

- обмеження валютних маніпуляцій для країн – торговельних партнерів та вимоги до них дотримуватися мінімальних стандартів трудових прав і прав людини;

- обмеження “податкових укриттів” (“податкових гаваней”).

Тільки в тому випадку, коли будуть створені умови для збалансованої зовнішньої торгівлі і розподілу вигід від неї між трудящими, уряд США може перейти до подальшої лібералізації торговельних відносин з іншими державами.

Список використаної літератури

1. *Scott R.E.* U.S. — Korea Trade Deal Resulted in Growing Trade Deficits and More than 95,000 Lost U.S. Jobs / Economic Policy Institute // Working Economics Blog. — May 5. — 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.epi.org/blog/u-s-korea-trade-deal-resulted-in-growing-trade-deficits-and-more-than-95000-lost-u-s-jobs/>.
2. *Schwartz N.D.* Can Trump Save Their Jobs? They're Counting on It // The New York Times. — November 12. — 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nytimes.com/2016/11/13/business/economy/can-trump-save-their-jobs-theyre-counting-on-it.html?_r=2.
3. Remarks at Techport Australia / U.S. Department of State. — November 15. — 2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://2009-2017.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2012/11/200565.htm>.
4. Remarks by President Obama in Address to the Parliament of Canada / The White House. — June 29. — 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/06/30/remarks-president-obama-address-parliament-canada>.
5. *Qui L.* Sanders Is Right: Migrant Laborers in Malaysia Are Forced into Working under 'Slave-like Conditions / Politifact. — April 12. — 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.politifact.com/global-news/statements/2016/apr/12/bernie-s/sanders-right-migrant-laborers-malaysia-are-forced/>.
6. *Scott R.E., Salas C., Campbell B.* Revisiting NAFTA: Still not Working for North America's Workers / Economic Policy Institute // Briefing Paper. — No. 173. — September 28. — 2006 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.epi.org/publication/bp173/>.
7. *Weisman J.* Trans-Pacific Partnership Seen as Door for Foreign Suits against U.S. // The New York Times. — March 25. — 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.nytimes.com/2015/03/26/business/trans-pacific-partnership-seen-as-door-for-foreign-suits-against-us.html?_r=2.
8. *Faux J.* The Global Class War: How America's Bipartisan Elite Lost Our Future, and What It Will Take to Win . — N.J. : John Wiley & Sons, Inc., 2006.
9. The Global Class War, 2.
10. *Scott R.E.* Heading South: U.S.-Mexico Trade and Job Displacement after NAFTA / Economic Policy Institute // Briefing Paper. — No. 173. — May 3. — 2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.epi.org/publication/heading_south_u-s-mexico_trade_and_job_displacement_after_nafta1/.
11. *Bivens J.* Using Standard Models to Benchmark the Costs of Globalization for American Workers without a College Degree / Economic Policy Institute // Briefing Paper. — No. 354. — March 22. — 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.epi.org/publication/standard-models-benchmark-costs-globalization/>.

12. USITC Interactive Tariff and Trade DataWeb / U.S. International Trade Commission (USITC) [Excel files] [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://dataweb.usitc.gov/scripts/user_set.asp.

13. *Kroeger T., Cooke T., Gould E.* The Class of 2016: The Labor Market Is Still Far from Ideal for Young Graduates / Economic Policy Institute. – April 21. – 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.epi.org/publication/class-of-2016/>.

14. The Trans-Pacific Partnership: What You Need to Know about President Obama's Trade Agreement / The White House [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://obamawhitehouse.archives.gov/issues/economy/trade>.

15. The Productivity-Pay Gap / Economic Policy Institute. – August. – 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.epi.org/productivity-pay-gap/>.

16. *Scott R.E.* The TPP is a back door for dumped and subsidized imports from China; it would enhance, not limit, China's influence in the region / Economic Policy Institute // Working Economics Blog . – November 7. – 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.epi.org/blog/the-tpp-is-a-back-door-for-dumped-and-subsidized-imports-from-china-it-would-enhance-not-limit-chinas-influence-in-the-region/>.

17. *McAuliff M.* AFL-CIO's Trumka: USTR Told Us Murder Isn't a Violation under U.S. Trade Deals / Huffpost. – April 22. – 2015 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.huffingtonpost.com/2015/04/22/fast-track-trade_n_7113412.html.

18. Trans-Pacific Partnership Agreement: Likely Impact on the U.S. Economy and on Specific Industry Sectors / United States International Trade Commission // ISITC Publication. – No. 4607. – May. – 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.usitc.gov/publications/332/pub4607.pdf>.

19. *Cooper H.* U.S. Defense Secretary Supports Trade Deal with Asia // The New York Times. – April 6. – 2015 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.nytimes.com/2015/04/07/us/politics/defense-secretary-supports-trade-deal-with-asia.html?_r=0.

20. *Dupont D.* Eight Former SECDEFs Appeal to Congress to Pass Pacific Trade Deal / Inside Defense. – April 28. – 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://insidedefense.com/insider/eight-former-secdefts-appeal-congress-pass-pacific-tread-deal>.

21. Politico Caucus: Economy and the Election at the DNC [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.pgpf.org/economycaucus/2016-democratic-national-convention>.

22. Mexico Travel Warning / U.S. Department of State Bureau of Consular Affairs. – April 15. – 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://travel.state.gov/content/passports/en/alertswarnings/mexico-travel-warning.html>.

23. Full Text of Clinton's Speech on China Trade Bill / The New York Times on the Web. – March 9. – 2000 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://partners.nytimes.com/library/world/asia/030900clinton-china-text.html>.

24. Trade in Goods with China / U.S. Census Bureau (online database) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.census.gov/foreign-trade/balance/c5700.html>.

25. *Krugman P.* Trade, Labor, and Politics // The New York Times. — March 28. — 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.nytimes.com/2016/03/28/opinion/trade-labor-and-politics.html>

26. *Lane Ch.* The Sanders-Pope Francis 'Moral Economy' Could Hurt the Income Inequality Fight // The Washington Post. — April 13. — 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://www.washingtonpost.com/opinions/the-sanders-pope-francis-moral-economy-could-hurt-the-income-inequality-fight/2016/04/13/8007b80a-01ae-11e6-9203-7b8670959b88_story.html?utm_term=.396461db00.

27. *Beauchamp Z.* If You're Poor in Another Country, This is the Scariest Thing Bernie Sanders Has Said / Vox. — April 5. — 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.vox.com/2016/3/1/11139718/bernie-sanders-trade-global-poverty>.

28. *Cohen R.* The Politics of Backlash // The New York Times. — April 4. — 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.nytimes.com/2016/04/05/opinion/the-politics-of-backlash.html>.

29. *Bivens J.* Putting Things in Perspective: Bernie Sanders, Trade, and Poor Countries' Access to U.S. Markets / Economic Policy Institute // Working Economics Blog. — April 7. — 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.epi.org/blog/putting-things-in-perspective-bernie-sanders-trade-and-poor-countries-access-to-u-s-markets/>.

30. *Blecker R.* The Mexican and U.S. Economies after Twenty Years of NAFTA // International Journal of Political Economy. — Vol. 43. — April 8. — 2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2753/IJP0891-191643020>.

31. *Yu Xie, Xiang Zhou* Income Inequality in Today's China / National Academy of Sciences of the United States of America. — February 20. — 2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.pnas.org/content/111/19/6928.full>.

32. China Tops US in Numbers of Billionaires / BBC News. — October 13. — 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.bbc.com/news/business-37640156>.